

# Az ökoturizmus újragondolása

Szerzők: Sallai R. Benedek és Iványi Anna a CEETO program munkatársai / Nimfea Természetvédelmi Egyesület

**A turizmus kapcsán jelentkező környezeti- és társadalmi problémák szembetűnően sokasodnak szerte a világban. Egyre sürgetőbb, hogy a turizmus újragondolásával emberközpontúbb, fenntartható szolgáltatási rendszerek jöjjenek létre, és azok a környezet és a helyi közösségek veszélyeztetése nélkül valósuljanak meg. Erre irányuló gyakorlat terjesztését kezdeményezi egy nemzetközi csoport, melynek hazai képviselője itthon is hathatós változtatásokat sürget.**

Sok dologban kell a korábbi paradigmákat újragondolni, és a 21. század globális és lokális, társadalmi és környezeti kihívásaival számos területen szembenéznünk. Ugyanez a helyzet turizmussal is. A turizmus okozta környezeti terheket, természetvédelmi kockázatokat már az ezredforduló táján is kutatások bizonyították [IUCN jelentések, New Scientist, Reuter írások, Tisza-tavi kutatások a cián után], de mára a konfliktus közvetlenül, hűsbavágóan érinti a helyi közösségeket is. Világosan látszódik, hogy a bevétel nem alkalmas a sikeresség mérésére. Ellentmondásos a helyzet, hiszen sok esetben a helyi közösségnek is érdeke a helyi látványosságok bemutatása, ami hozzájárulhat vidékfejlesztési célokhoz, a helybenmaradáshoz, helyi megélhetéshez is, ugyanakkor az idegenforgalom helyi társadalmi és környezeti konfliktusokhoz vezethet. Honnan tudjuk, mi a hasznos mérték, és honnan kezdve kockázatos a turisztika? Mennyit ér a helyi közösségek részére az olyan turizmus, ahol a bevétel nagy része egy távoli nagyvállalathoz vagy nagytőkéhez kerül? Miért üdvöznének a helyiek az olyan turizmust, ami nem járul hozzá a közösség fejlődéséhez, és legfeljebb pár szobalányt és londonert alkalmaznak a helyi munkavállalók közül?

A turizmus körül az egyre látványosabban megjelenő problémák szerteágazóak és sokrétűek. A természeti értékek megtekintésére irányuló turizmus sokszor veszélyezteti magát a turisztikai vonzerőt, pedig hozzá is járulhatna annak megőrzéséhez. A probléma része az is, hogy a turizmus bevételeinek elosztásánál nem érvényesül a társadalmi igazságosság és a helyiek részvétele. Tehát nem csak a környezeti kockázatokat kellene csökkenteni, hanem biztosítani, hogy a helyi közösségek számára is legalább annyira pozitív legyen a turizmus hatása, mint az utazóknak.

A jó turizmus tehát legyen globális, környezeti szempontból minimalizált terhelésű, legyen élményszerző, lelki gazdagodást adó turisztának, de egyben hasznot hozzon a fogadó térségnek is. Járuljon hozzá a lokális, termé-



szeti és kulturális értékek megőrzéséhez és a helyiek boldogulásához, illetve a turizmus termelte javak elosztásakor is valósuljon meg a társadalmi igazságosság.

A '90-es években jó ideig úgy tűnt, hogy az ökoturizmus, vagy fenntartható turizmus [szinonimaként megjelent már a „szelíd” turizmus, illetve „alternatív” turizmus kifejezés is] ezeket a problémákat igyekszik megelőzni. Mára látható, hogy ez nem így történt, és sokszor az „ökoturizmus” címszóval megjelölt fejlesztések okoztak károkat a helyi közösségeknek, és járultak hozzá természetvédelmi problémáikhoz. Ezen azonban sajnos nem kell csodálkozni. A „bio” élelmiszerek esetében szigorú értékelő- és minősítő rendszer jött létre, a lovaturisztikai szolgáltatásoknál megjelent a patkós minősítés [pl. lovak, szakszemélyzet, lovagoltatási infrastruktúra vizsgálata], a falusi vendéglátásnál pedig a napraforgós minősítés [szállás minősítésen túl pl. a kiegészítő hagyományőrző, gasztronómiai szolgáltatások jellege, kulturális, helyismereti lehetőségek jelenléte], ezzel szemben a turizmuson belül több szakterület is rendezetlen maradt. A közelmúltban a hazai média rávilágított arra, hogy a hegyivezetők kérdése szabályozatlan, és bárki nevezheti így magát, ami életveszélyes helyzeteket teremt. Így van

ez az ökoturizmusban is, és ezért fontos, hogy érdekképviselői és minőségbiztosítási feladatokat ellátó szakmai szervezet jöjjön létre, ami kormányzati partnerséggel valósítja meg a célokat.

Az alföldi székhelyű, korábban a teljes Kárpát-medencében aktív programokat bonyolító Nimfea Természetvédelmi Egyesület, aki lassan két évtizede ténykedik mind szolgáltatóként, mind a szakmai háttérrel biztosító ökoturisztikai szervezatként, most egy nemzetközi Interreg program magyarországi partnereként, jelenleg megoldási javaslatokat készít elő a felmerülő problémákra. Az egyesület a felsőoktatásban is használható szakmai kézikönyvvel jelentkezett a 2019-es Utazás kiállításon, május elején ökoturisztikai konferenciát szervez, és egyben kezdeményezi a szakmai szervezet létrehozását is. Az INTERREG CEETO program vizsgálja, hogyan tud a turizmus segíteni a természetvédelem finanszírozásában, és egyúttal elősegíteni a helyi közösségek részvételét és a turisztikai ágazattal folytatott párbeszédet is. Az ezekkel kapcsolatos munkához a Nimfea Természetvédelmi Egyesület különféle rendezvényeken, eseményeken keresi együttműködő partnereit a turizmus szemléletének új alapokra való helyezéséhez.